

До 75-річчя від дня народження**ГАННА ВАЛЕНТИНІВНА ЄЛЬСЬКА**

15 жовтня 2015 року виповнилося 75 років від дня народження Ганни Валентинівни Єльської – члена Президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова, члена редколегії журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів».

Академік НАН України, професор, доктор біологічних наук Ганна Валентинівна Єльська – відомий учений у галузі молекулярної біології, біохімії, біотехнології. Вона працює директором Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, завідувачем відділу механізмів трансляції генетичної інформації.

Ювіляр народилася 15 жовтня 1940 року у місті Донецьку. У 1963 році закінчила з відзнакою Донецький медичний університет і поступила для подальшого навчання в аспірантуру Інституту біохімії ім. В.О. Палладіна АН УРСР. Після закінчення аспірантури працювала молодшим науковим співробітником у цьому ж інституті. З 1973 року і до тепер працює в Інституті молекулярної біології і генетики

НАН України, пройшовши шлях від старшого наукового співробітника (1973 р.), завідувача відділу (1978 р.), заступника директора з наукової роботи (1996 р.) – до посади директора інституту (2003 р.), який очолює й нині.

Має такі наукові ступені і звання: кандидат біологічних наук (1968 р.), доктор біологічних наук (1976 р.), професор (1986 р.), член-кореспондент АН УРСР (1988 р.), академік НАН України (1992 р.), лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1986 р.), заслужений діяч науки і техніки України (1998 р.).

Професор Г.В. Єльська є одним із засновників в Україні нового напрямку досліджень у молекулярній біології – регуляції експресії геному вищих еукаріот на рівні трансляції та ролі окремих компонентів апарату трансляції у її втіленні. За наукове явище «функціональної адаптації тРНК» 1989 року Ганна Єльська у співавторстві отримала Диплом на відкриття Державного комітету у справах відкриттів та винаходів СРСР.

За останні роки найвагоміші результати вона отримала у процесі розробки сенсорів для медичної діагностики, потреб біотехнології, харчової промисловості та охорони довкілля. Зокрема, електрохімічні та оптичні біосенсори, розроблені відділом на чолі із професором Ганною Єльською, призначені для контролю процесів гемодіалізу, визначення основних метаболітів і моніторингу нейротрансмітерів у головному мозку, виявлення деяких мутацій у патогенних мікроорганізмів. За допомогою розроблених біоаналітичних систем проведено аналіз окремих токсичних речовин та їх сумішей (гербіцидів, пестицидів, формальдегіду, іонів важких металів тощо) у навколишньому середовищі та харчових продуктах. Контроль якості харчових продуктів за допомогою біосенсорів включає визначення глюкози, гліцеролу, етилового спирту і молочної кислоти у винах і винопродуктах, а у картоплі, томатах та інших пасльонових виявляються природні нейротоксичні речовини.

Академік Єльська зробила також вирішальний внесок у заснування таких наукових напрямів в Україні, як біотехнологія, геноміка, протеоміка.

Її творчий доробок – це понад 400 наукових праць, серед них 6 монографій, десятки авторських свідоцтв на винаходи та патентів. Індекс Гірша академіка Єльської за наукометричною базою даних Scopus – 36. За заслуги у розвитку біохімії та молекулярної біології їй присуджено Премію НАН України імені О.В. Палладіна (1976 р.).

Наукова школа, яку започаткувала і якою продовжує успішно керувати професор Г.В. Єльська, збагатила вітчизняну науку яскравими вченими. Під її науковим керівництвом захищено 6 докторських і 28 кандидатських дисертацій. У 2003 р. їй присвоєно звання «Відмінник освіти України».

Г.В. Єльська – щедро обдарована людина, яка весь свій яскравий науковий талант віддає розвитку вітчизняної та міжнародної біологічної науки. Ганна Валентинівна веде велику науково-організаційну та громадську роботу, плідно працюючи віце-президентом Українського біохімічного товариства, членом президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова, головою вченої ради ІМБГ НАН України та Спеціалізованої вченої ради інституту із захисту кандидатських та докторських дисертацій; головою Наукової ради НАН України з сенсорних систем та технологій; членом Комітету з присудження Премії Кабінету Міністрів України за розроблення і впровадження інноваційних технологій; членом Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки; експертом Спільного комітету між Україною та Європейським Союзом з питань науково-технічного співробітництва (СКНТС); членом Ради з питань науково-технічного розвитку України; керівником науково-технічної програми НАН України «Сенсорні прилади для медико-екологічних та промислово-технологічних потреб: метрологічне забезпечення та до-

слідна експлуатація», головою групи науково-організаційного супроводу комплексної програми НАН України «Молекулярні та клітинні біотехнології для потреб медицини, промисловості та сільськогосподарства»; є головним редактором наукового журналу «Biopolymers and Cell»; членом редакційної колегії наукових журналів «Ukrainica Bioorganica Acta», «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів», збірника наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів»; членом редакційної ради наукових журналів «Український біохімічний журнал» та «Biotechnologia Acta».

Професора Ганну Єльську відзначено низкою державних та професійних нагород: «Знак Пошани» Київського міського голови (2004 р.), Почесна грамота Верховної Ради України (2004 р.), Золота медаль Української федерації вчених (2005 р.), Лауреат десятої загальнонаціональної програми «Людина року» в номінації «Вчений року» (2006 р.), відзнака «European Quality Award» та диплом Європейської Бізнес Асамблеї (2009 р.), відзнака НАН України «За наукові досягнення» (2010 р.), орден Андрія Первозваного III ступеня (2012 р.), Подяка Прем'єр-міністра України за заслуги у розвитку вітчизняної науки (2013 р.), ордени княгині Ольги III та II ступенів (2008, 2015 рр.) тощо.

Зі щирою повагою і любов'ю вітаємо Ганну Валентинівну Єльську з ювілеєм і бажаємо міцного здоров'я, оптимізму, творчого натхнення, наснаги в дослідженнях та подальших наукових звершень на благо України. З роси і води Вам, дорога Ганно Валентинівно!

Президія Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова,

Редакційна колегія журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів»